

VARIOUS

ÉLET. X. ÉVFOLYAM 19.
SZ. 1918. MÁJUS 12

Various

**Élet. X. évfolyam 19.
sz. 1918. május 12**

«Public Domain»

Various

Élet. X. évfolyam 19. sz. 1918. május 12 / Various — «Public Domain»,

Содержание

NOE BÁRKÁJA	5
A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ELLENSÉGESKEDÉSE A KERESZTÉNYSÉGGEL	6
VIRÁGOS FÁK KÖZT	9
A BUDAI GYÁR	10
Конец ознакомительного фрагмента.	11

Various

Élet. X. évfolyam 19. sz. 1918. május 12

NOE BÁRKÁJA

A nagy ünnep esti lakomáján, immár legutoljára, de mégis csak engedtessek meg nekem is, hogy szólhassak. Az előttem ülők egyértelmű, lelkes dicséretét továbbhőmpölygetni nem tudom, nekem már csak a hálátlan és kellemetlen gáncs jutott. Az előttem szólók majdnem mindnyájan a bárósággal kezdték, de nekem furcsának tetszett a kimagyarázkodó mentegetőzés és sokszor ijedve néztem körül. Mert aminthogy nem szabad, hogy egy igazi államban az ember mártírúma legyen a szegénység, épúgy nevetséges volna, ha a gazdagság s az előkelőség állna az útjába valakinek. Nem tudom, hogy ki tartaná azért Alkaiost vagy Pindarost elvetendőkné, mert arisztokraták voltak, Horatiust mert szegénysorsból vergődött föl, Plantust, mert rabszolgamunkát végzett és malmot hajtott. Ki dobna félre Petőfit, mert az apja mészáros volt, Aranyt, mert parasztviskóban született s ki nem érzi őket igaz testvériségben azzal, aki ma nekünk Kemény Zsigmond. Az irodalom szuverén terület, hol minden rang és kiváltság megszűnik, épen azért minden mentegetőzés vagy frázis, vagy vétek, vagy ostobaság.

De itt úgyis egészen másról van szó. A modern embernek nagy bűne, hogy elkábul a szenzációtól és elveszti a fejét. Egy milliomos bárónő drámát ír: szenzáció. Egy vidéki színésznek pikáns botránya röppest szét a lapokban: meghitták próbaéneklésre. Egy másik sorsjegyen nyert: mindenki a tehetségéről beszélt egyszerre. Egy író botrányos módon válik a feleségétől, másnap jelentik a lapok, hogy a szerzőnek legközelebb regénye fog megjelenni.

Ezek mind csúf, szomorú, satírába kívánczoló dolgok, de a mai életet jelentik... Egy író darabot ír egy svájci hotelről, hol a háború alatt egy internacionális társaság tartózkodik, arisztokraták, diplomaták, kémek, kémnők... Ha valaki ostromozni akarja, hogy az arisztokrácia élete megállt, már nem képes egyetemes célokba belekapcsolódni, nem lát túl önmagán s belesüpped az erotikába – ám tegye, de mindig a való életből induljon ki s ha satírát ír kétszeres gonddal, mert az élettorzítás már itéletmondás, élet fölött való lebegés. Horatius satíráinak emberei maig is eleven emberek; a sorsával elégedetlen kereskedő, hajós, ügyvéd, katona ma is itt jár körülöttünk, a bohém színész, ki egyszer herceg, másszor koldús s az életet fordítva éli, ismerős alak ma is, s ama dilettáns kullancsnak is megvannak a mai rokonai, aki Horatiusba csimpaszkodott a Via Sacrán. De az az élet, mely Hatvany Lili darabjában megjelenik, csak az író agyában van meg; ezek az előkelő hölgyek a szerző szerint úgy beszélnek szeretkezéseikről, viszonyaikról egymás közt és egymás előtt, ahogy csak bestiák, vagy beszámíthatatlanok beszélnek, de emberek nem, arisztokraták nem, sőt kokottok sem. Nem satíra ez a satíra, hanem az író nézőpontja torz és beteges. A szerző hasonlít ahoz az alakjához, aki csak a körötte lévő döbbsent csendre tér észhez. „Mi az? Mondtam valamit, amit nem kellett volna? Mit mondtam? Nem értem!”

A modern ember számára határozottan szenzáció ez az előadás: ilyen szeméretlenül eddig csak a másodrendű kabarékban beszéltek színpadról. Rómában a színelőadások után sokszor megtörtént, hogy a meztelenséget látni kívánó csöcselék ráparancsolt a színészekre, hogy a színésznőkről tépjék le a ruhát. Egyszer a híres, szigorú erkölcsű *Cato* is megjelent egy ilyen előadáson, de még a darab vége előtt eltávozott: talán nem akarta zavarni a förtelmes mulatságot, vagy talán megrémült volna tőle. Mi is ilyenformán vagyunk sok-sok mai darabban, meg kell szökni előlük.

Vannak profán ünnepek is: ilyenek a kultúra ünnepei. A Belvárosi Színház már megadta a programját; hogy ezután mi következik, az már előrelátható. Este egy fiatal újságíróval beszélgettem: szidta a darabot, de a kritikáról azt mondta, hogy nem fontos. Nem fontos, állította meggyőződéssel. S reggelre harsonák szoltak minden színházi beszámolóból. – c.

A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ELLENSÉGESKEDÉSE A KERESZTÉNYSÉGGEL

IRTA: PROHÁSZKA OTTOKÁR

A kereszténység sem a munka vallása, abban az értelemben, hogy neki is az ember mindig több s jobb mint az egész világ és nem akar oly munkaprogramot, mely az embert a munkának s mondjuk, a kultúrának rabszolgájává tegye s a lelki életet elsilányítsa és elfojtsa. Így kell érteni az Evangéliumnak azt a szavát: „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, hol a rozsda s a moly megemésztí” (Mát. 6, 19.), „és a ruházatról miért aggódtok? Nézzétek a mezei liliomokat mint növekednek, nem munkálkodnak és nem fonnak”. (Mát. 6, 28.) Ez nem annyit jelent, hogy ne dolgozzunk s ne fonjunk, hiszen Krisztusnak köntöse is „varratlan volt, fölülről egészen szőve” (Ján. 19, 23.); hanem annyit, hogy a munkában a lélekről meg ne feledkezzünk. A lelket óvni, nevelni s gyámolítani kell s főleg a kizsárolástól kell azt megóvni.

A szociáldemokrácia is meg akarja védeni az emberiséget a kizsárolás ellen, fel akarja karolni a gyöngét s biztosítani akarja a létét, meg akarja ezt tenni a kiváló munkabírók kárára is, amiért azután kapitalista irányzatú írók, mint Méhely Kálmán is, a szociáldemokráciát a „lusták vallásának” nevezik el. Ezt a vádat azonban könnyen elviselheti. Elviselte azt előtte a kereszténység is, mely szintén azt hirdeti, hogy ne zsarolja le magát az ember egy folyton lihegő iparkodásban, hanem legyen neki ideje s gondja másra is; legyen ideje s kedve a szép és nemes életre.

De ha vissza akarjuk adni az embert önmagának, vissza szellemi igényeinek s belső világának, miért akarjuk e belső világból kizárni a vallásos elmélyedést és miért nem hajtjuk meg zászlónkat tisztelettel s jóakarattal az egész szellemi világ, az ember belső világa előtt? Mi keresztények ezt készséggel megteszük; de miért nem teszik ezt a szociáldemokraták, kik velünk együtt akarják biztosítani a jobb s nemesebb emberi létnek anyagi alapföltételeit? A lelket lefogni nem lehet; megmámorosítani, megtevesztetni lehet, de csak egy ideig. A szociáldemokrácia is meg fogja ezt tapasztalni. Most fogait viczorítja, öklét rázza s frázisokkal handabandáz, azalatt a világ fejlődik s az állapotok javulnak. Majd ha a nagy ellentétek elsimulnak s az egyenlőtlenség jobban kiegyenlítőddött, akkor megint élelkebben jelentkezik a lelki élet igénye s a lelki kultúra intenzivebb művelésének szüksége és lehetséges, hogy a nagy szociáldemokratikus, tüntető vallástalanság után az ember megint mélyen és őszintén vallásos lesz s egykor majd megmosolyogja a historikus materializmus téziseit.

A második oka annak az izzó gyűlöletnek, mellyel a szociáldemokrácia az egyház s általában a kereszténység ellen viseltetik, a párttaktikában rejlik. A szociáldemokrácia nemcsak osztályharcot hirdet a gazdasági emancipáció érdekében, hanem az osztályharc megvívására elszánt hadsereget is nevel magának, melyet erőszak tart össze, s melynek jellege is az elkeseredettség, a gyűlölet s a fanatizmus. Elkeserítene külön nem kell a tömegeket. A mai társadalom olyan mint egy óriás ágyú, mely meg van töltve a szenvedés s a gyűlölet összes robbanó energiáival. Ez elégedetlen elemeket azután még külön meggyúrja a „szervezés”. A szervezésben nem ismernek pardont. Aki nem szervezett munkás, annak betörök a fejét s kiteszik a szürét. Haljon meg éhen, ha nem akar szervezkedni. Az ország közönsége csak az imént értesült arról, hogy a budapesti vasgyárak kollektív szerződést kötöttek a szervezett munkásokkal s többi közt megígérték, hogy csak szervezett munkást vesznek fel a gyárba. Hiába hivatkoznék a nem-szervezett munkás a munkára való jogra, a szabadság tiszteletére, az egyenlőség megbecsülésére, amire a választójogi kérdésben a szocialisták oly szívesen s oly nyomatékkal hivatkoznak. A valóságban minden munkásnak szervezkednie vagyis a szociáldemokrata falankszba beállania kell, ha akar, ha nem akar. Csak így eshetik latba a szociáldemokrácia mint politikai párt az ország ügyeinek intézésénél; csak ha szervezett tömeg áll

háta mögött, akkor adhat súlyt követeléseinek. Hogy aztán ebben mennyi a jog, a szeretet s az erkölcsi tartalom, azt egyáltalán nem kérdi.

Nála az érdek most a hatalom. Aki ezt nem szolgálja, azt vagy öntudatra ébreszti ököllel vagy vértanuságba hajtja. Ezt a hatalmat összpontosítja azután egy-két, felelősségnélküli ember kezében, aki jön-megy, szerepel vagy elcsapatik s aki saját feje s belátása szerint adja ki a jelszót s határozza meg a tömegfanatizmus irányát. Minek itt erkölcsöt s jogot emlegetni? A pártnak hatalom kell s a hatalomhoz tömeg kell. A tömeget föl kell hajtani s kényszerkeretekbe gyúrni. A lelkiületére gondjuk van. Mindent egyoldalúan s lázítóan mutatnak be neki; az iskolában megtanul gyűlölni s az eddigi társadalmat elvetemült bandának nézni. A világ megváltója a szociáldemokrácia. Hogy mit mondanak mások, azt az öntudatos szocialista lemosolyogja; hiszen ő a szervezetben van, az a másik híresség pedig, aki vele ellenkezik, bizonyára csak olyan burzsoá könyvmoly vagy filozóf!

Hiába mondjuk az ily szervezkedésre, hogy nem méltó a munkásokhoz, nem méltó az emberhez s hogy a régi zsarnokságnak egy új kiadása; hiába mondjuk, hogy az ilyen irányzatból ki van zárva minden erkölcs és igazság. Itt tényleg a nagy cél, az új, boldog világ reménye szentesít minden eszközt. Ez is harc s e harcban a szociáldemokrácia is azt tartja, amit a mi hadvezéreink tartanak s már Grotius megirt: „Omnia in bello licesse, quae necessaria sunt ad belli finem.” Minden meg van engedve a háborúban, ami a győzelmet biztosítja. A vezetőknek ez az álláspont nagyon kellemes és hasznos. A középkori kondottierik sem kérdezték, hogy a zsoldos-szakma jó és szép mesterség-e, hanem azt látták, hogy kifizeti magát, sőt ha valaki Colleone, akkor évi 100.000 aranyforintot is szerezhethet s azután még szobrot is kap Venéziában! A mai osztályharc is jó mesterség; a vezetőségnek jól jövedelmez; a munkásságnak is sok előnyt vív ki; hogy azután azt csak osztályelzárkózottsággal s csak osztályfanatizmussal és egyoldalúsággal, tehát bizonyos butítással lehet megcselekedni, az igaz; de hát eklektikus filozófokkal új világokat csinálni nem lehet. Ki tehet arról?!

A szociáldemokrácia eszerint egy nagy, internacionális sündisznó, mely tele van tövissel, sőt meg van spékelve élesre fent törökkel, a hatalom minden kiméletlenségével s keménységével. „Qui me touche, s'y pique”, aki hozzám ér, megsúrja magát, ez lehetne jelszava. De hát ki is akarna az ilyen tüskés, brutális jószággal kikötni? Az állam inkább paktál velük, a társadalom kitér útjukból, – nos és az egyház? Igen, igen, itt az ellenség, a veszedelem. Ellenség, aki nem verekszik, de aki nagy befolyással lehet a munkásokra. A szülői ház nevelése, az ártatlan kor emlékei, a keresztény szokások, a lélek mélyében pihenő vallási tudatok s vágyak önkéntelen zsongásai, az áldozások, az istentiszteletek, a meghatottságok emlékei mérséklő s józanító befolyást gyakorolnak az elvből nekidühített emberek lelkére. Csökkenthetik a fanatizmust s több szeretetre s nagyobb igazságszolgáltatásra inthetik még az elkeseredetteket is. Hát csak ők szenvednek-e? Nem szenvedünk-e mindnyájan? Csak ők akarnak jobb világot? Nem akarják-e azt mások is? Csak őket zsarolják-e? Nem zsarolják-e ők viszont a világot rémséges béreikkel? Jobbak-e ők, mint az árdragítók? Csak nekik van-e igazuk s ők bérelték ki a világboldogítást? S az-e a helyes s nevelő állásfoglalás, hogy szinte féltékenyen tartanak távol mord, inficiált lelküktől minden más befolyást s minden erkölcsi érintést?

A szociáldemokrata tömegek ereje a „zárt társaságok” korlátoltsága. Minden zárt társaság bornirt felfogásában s igazságtalan másokról való ítélkezésében. Ami kívül van, az nincs belül, s a zárt társaság már csak jobbnak tartja magát a kívülállóknál. Főleg a szocialista ifjúság – az öregje már tapasztaltabb s jobbnak lát – mélyen meg van győződve, hogy a szocializmusé minden igazság az égben és a földön s hogy a többi világ a sötétben botorkál; ennek következtében legfőljebb sajnálkozva néznek le a többi halandóra, akik nem szocialisták. Minden legényke, az ifjúságot jellemző intellektualizmus ösztöneinél fogva, az egyedül igaz tannak részese lévén, úgy érzi, hogy fölötte áll a társadalomtudomány bármely bölcsének, aki másképp vélekedik. Elég, hogy valaki szakszervezeti; a „szakszervezet” az szibolejtje nemcsak az erőnek, hanem a bölcsesség misztériumaiba való beavatottságnak. Ugyanilyen jellege a szociáldemokrata ifjúságnak a tekintélyimádás. Bármily különösnek látszassék is, hogy az erőszak s a féktelenség nevetlenségében hajlandók legyenek az

emberek mások tekintélye előtt meghajolni s annak behódolni, ez a behódolás mégis megvan, ami a szocialista tanoknak s a vezetőség irányításának elfogadását illeti. Ez természetesen nem érinti az emberek más nevetlen ösztöneit, melyeket a külső drill egyáltalában nem fékez s nem is akar fékezni. A szociáldemokrata a szakszervezeti fegyelemtől ugyancsak nem lesz jobb, nem lesz erkölcsösebb, sem tisztább; tehet, amit akar; bűnösségét kimentheti a külső körülmények mostohaságával; hisz nem tehet róla, hogy olyan, amilyen, lévén ő erkölcsében csak lenyomata a rossz, alávaló társadalomnak. Amire azonban gondjának kell lennie, az a szakszervezet tömegében való felolvadás, szennylapokra való előfizetés, adózás s a tömegpsziké kitöréseiben való hűségese segédkezés. Hódolnia kell a vezetőségnek – ez az ő engedelmességi fogadalma – s örülnie kell, ha szót fogadhat neki. A vezetőség szocialista, tehát kitűnő; ha bakokat lődöz is néha, az nem baj; nagyobb baj s kisebb jó volna, ha helyében ülnének s diktálnának mások, kik nem szocialisták, ha mindjárt a legbölcsebb emberek volnának is. De különben is a szocialista előkelőségek tehetségben s hozzáértésben is alighanem a legnagyobb kapacitások; különben nem küzdötték volna fel magukat a szociáldemokráciában, mely maga az igazság s így csak a valódi tehetségnek kedvezhet.

Ez a mentalitás egybekovácsolhat százezreket s fölszíthatja a tömegek szenvedélyeit; ez a mentalitás lehet a párthatalom s párttaktika nélkülözhetlen eleme: de semmiesetre sem áll erkölcsi magaslaton. Nincs is annak más ellensége, mint az erkölcs maga, a több igazság, a nagyobb méltányosság, a szabadság tisztelete s az egyéniség nemes lelkülete. Természetesen ezek az elemek alaposan meggyöngíténék a pártot, amennyiben az hatalmat s ezzel együtt erőszakot, kiméletlenséget s terrorizmust jelent. Azért hát félre velük s félre minden oly befolyással, mely a zsarnokságot épen az erkölcsi érzések fölszítása s nevelése által veszélyezteti. Ezt a befolyást leginkább az egyház s a keresztény gondolkozás s érzés gyakorolja; azért is ezek a szociáldemokráciának kikiáltott ellenségei.

Ilyen ellensége a bornírtságnak a fölvilágosodás, az erőszaknak az erkölcsi érzés, a zsarnokságnak a szabadság! Ez ellentétek mindenféle kiadásban mutatkoznak be végig a világtörténelmen. A mi korunkban a szociáldemokrata üzemekkel szemben az erkölcsi érzést s a szabadságot legélesebben a kereszténység képviseli; innen az elvi ellentét, innen a piszkolódó gyűlölködés a kereszténység ellen a szociáldemokrácia részéről.

Mindezt el kell szenvedni az igazságért, – el kell szenvedni azért a jobb világért, melyet épen a szociáldemokrácia sürget, de amely jobb világ nem a zsarnokságon s nem a terrorizmuson, hanem a több s jobb erkölcsön s az igaz szabadságon fog felépülni.

VIRÁGOS FÁK KÖZT FIATAL LÁNY MEGY

MÉCS LÁSZLÓ

A kék egen pacsirta ujjong,
Piros rügyekkel int az új lomb.

A fák: ma lenge, színes álmok,
Alattuk szívrepesve állok.

Állok álmok piros pünkösdjén,
A fák alatt virágos ösvény.

Egy ifjú lányka lépdél erre,
A lába: tánc, virág a melle.

A szeme: kincses kert nyílása,
Boldog lesz, ki szívéig ássa.

Az ajka: dal, csók /sohse fősvény/,
Paradicsomba visz ez ösvény?..

A kacagás hull, hull a lomb...
Hugom, hová mégy erre, mondd?

Látod, hogy hull az álmok szirma?
Hulló sziromra sorsod írva...

A BUDAI GYÁR

ELBESZÉLÉS. IRTA: TARCZAI GYÖRGY (3)

Az özvegy gyönyörűségétől csillogó szemmel nézi leányait, amikor vacsora után bontogatni kezdik hajukat s az egyiknek vállán mint arany fátyol, a másikén mint barna felhő terülnek széjjel az egyformán dús selymesfényű fonatok. A szőke Böske óreája ütött s szinte fiatalkori mása. Terka inkább megboldogult apjához hasonlít. De szép mindakettő, rózsás arcú, csillogó szemű. A nagyobbik vonásai mégis mintha finomabbak lennének. Ezt kár lenne a fazekashoz adni feleségül. Ám Terkát szívesen áldozná föl. Ha fiatalabb is, van olyan erős mint Böske s olyan egyszerű, viselkedése is olyan természetes és barátságos, mint egy bugris leányé.

Amikor aztán egy este azt látták a bástyáról, hogy a Kuny-ház fölött ugyancsak füstölög a kémény s Náci bácsi, aki aznap hozzájuk szegődött, arra biztatta őket, hogy nézzék meg együtt a gyárat, a leányok nem kis csodálkozására, az özvegynek sem volt kifogása ez ellen. Sőt mikor egy szép nyárelői délután az öreg úr értük jött, ő is velük ment. A városházáról hozzájuk csatlakozott néhány úr, Balásy nótárius és a fiatal Laszlovszky szintén velük ment. A nyáriasan öltözött társaság a várbeli kiskapunál találkozott. A Gréven-ezred néhány tisztje ott unatkozott a várfal mellett s ugyancsak sóvár szemmel nézte, mint igyekszik le a lépcsőn a két fiatal leány nyomában a sok városbeli úr. Nagyokat bókolva köszöntek az öreg asszonynak is. De hogy nem szólította föl őket erre, egyikük sem mert a lányok nyomába eredni.

A generálisréten a frissen kaszált fűben toronyirányt mentek át. Az országúton a fiatal Laszlovszky a leányok elé terítette könnyű tavaszi köpenyegét, hogy a por be ne lepje ezüstcsatos szattyáncipellőjüket. Az özvegy ugyancsak megfenyegette. A következő pillanatban azonban már az út túlsó oldalán álló gyárepület oszlopos kapujára meredt tekintetével. A kapuban háromszögletes kalappal hóna alatt, csatos cipőben, harisnyásan, végig zsinóros bársony dolmányban ugyancsak előkelőnek látszó úr várt reájuk s nézte csöndesen mosolyogva a fiatal legény szeleburdi ágálását.

– Kuny barátom! – mondja az özvegynek Náci bácsi.

– Ugyancsak kicsipte magát! – súgta Böskének a polgármester fia. – Balásy alighanem megüzente neki, milyen előkelő látogatói lesznek.

A fiatal leány kipirult arccal fogadta a gyáros néma, de hódolattal teljes főhajtását s lépett be elsőnek a tágas udvarba. Ezt háromfelől épületek zárták körül. A hegyek felé a pataktól kettészelve virágos kert nyílt. Egy ittfeledett öreg hársfa alatt terített asztalok álltak.

– Csak nem tart vendéglőt is! – csudálkozik Terka s egyenesen a kert felé tér. Náci bácsi azonban mellette terem s erre ő is befordul a többiek után. Az egymásba nyíló szobák, termek, színek sorában érdekes világ tárul föl előttük. A vendégek kíváncsian hallgatják a gyáros magyarázó szavát, nézik mint puposodik a korongozók keze alatt boszorkányos gyorsasággal, mindenfajta bögre, váza, kupa. Mint vizik az inasok a szárítósínbe, mint öntik le ebben a megszikkadt holmit mázzal, vizik ismét tovább. A kemencés szín előtt volt a festőlegények szobája. Kuny Domonkos itt bemutatja a fiatal Germaint, szegről-végről rokonát. Aztán a kemencékhez mennek. Itt szinte pokoli a hőség. A színen éppen akkor bontogatják az egyik kemence elfalazott nyílását. Szebbnél-szebb kész cserép kerül ki onnan. Kuny Domonkos egyik legénye kezéből cseréptálon hatalmas boroskupát vesz át s az öreg Mészáros felé nyújtja.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.